

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Egész évre	4 frt.		
Felére	2 „		
Negyedévre	1 „		

Bölcsönk és sirnuk közt szakadatlanul zajlik tova éltünk sebes folyama. Mindazt, amit gondolunk, érzünk és akarunk, — amit óhajtunk, kívánunk és remélünk, — amit tisztelünk, becsülünk és szeretünk, — mindezt — úgy tetszik — tova sodorják tajtékzó habjai. S ha az ezen vizek fölött lebegő szellemet kérjük: hová vivéd, merre sodród azokat? — feleletül ezt nyerjük: oda, a hová az egész emberiség egykor bizonyosan el fog jutni.

Ezen folyam partjára helyezett bennünket az 1892 évnek utolsó napja. Meghatottan állottunk a part szélén, szomorú tünődéssel tekintettünk a hömpölygő hullámokra; úgy szerettünk volna oda kiáltani: megálljatok! csak épen ma ne rohanjatok oly örvénygő sebességgel! Amde hasztalan. Kimérte Isten az idő határait s éltünk folyama „zúgva bűgva“ töri át ezen év gátját, bősziült hullámai mindent magukkal ragadnak . . . csak emléke marad meg ez évnek Isten előtt, embertársaink előtt s önmagunkban.

S ha e pillanatban, midőn egy bizonytalan év kezdetén vagyunk s lelki szemünk előtt a biceps, az öreg és ifjú képzel ábrázolt Janus, kire a nevé épen tőle nyert január hónap is emlékeztet — merül fel, visszapillantunk lapunknak a múlt évben megtett pályafutására s egyuttal be óhajtunk pillantani a görög ifjúként az előtűnik a saisi kép gyanánt elfödött jövőbe: vajjon öröm vagy fájdalom, remény avagy kétségbeesés hozza sebesebb dobogásba szívünket? Vajjon

nyugodt öntudattal léphetünk-e Isten, embertársaink s önmagunk ítélő foruma elé?

Mi ezen kérdésre feleletet nem adhatunk, legfeljebb végső pontjára. Öntudatunk nyugodt és tiszta. A legnemesebb intenzióval dolgoztunk és fáradtunk. Ön- vagy mellék-érdek sosem tanyázott bennünk. Egyedüli ezélnk az volt, hogy az erdélyi katolicizmus összetartását és haladását mozgítsuk elő. Haladását pedig Isten és egyházunk szellemében.

S hogy mennyire sikerült ez, bírálja meg t. olvasóközönségünk. Ez a mi ítélő bíránk. Szt. Pál joggal mondbatta, de mi nem vehetjük ajkainkra: Mihi pro minimo est ut a vobis iudicer aut ab humano die. Minket és működésünket épen ezen faktorok bírálják el.

Hisszük azonban, hogy ezen ítélet nem lesz reánk néve kedvezőtlen, avagy lesújtó, kárhözható. S épen ezért bizalommal tekintünk a jövő elé. Programot nem adunk, nagy ígéreteket nem teszünk. Lapunk a XVI évfolyamban a régi marad. Elveinkhez, kitűzött ezélnkhoz hűvek maradunk. S habár lapunk egy igénytelen kavieskőhöz hasonlít, de többekkel együtt egy oly saxummá válik, melylyel szent vallásunk — a hymnus szép szavaival élve „ad astra tollitur.“

Munkatársainknak szellemi, előfizetőinknek pedig anyagi támogatását kérve és remélve, lépjük át az 1893 év, lapunk XVI évfolyamának küszöbét.

Isten legyen velünk és szent ügyünkkel!

A szerkesztőség.

Olvasókönyvek a leányiskolában.

A tankönyvgyártás tudvalevőleg igen jól fizető mel-
léktoglalkozása a tanároknak; de semmi sem könnyebb, mint
olvasókönyveket fabricálni, mert ehhez csak egy darab olló
és egy összefűző ezérna kívántatik, hogy megszüllessék a
„legújabb utasítások szerint készült“ újdonat új tankönyv.

A fiúiskolák számára összetakolt ily magyar olvasó-
könyvekben még található némi izlés és paedagogiai tapin-
tat, utóljára a fiúnak keményebb természete elbirja a kény-
yesebb témákat is.

De a ki táradtságot veszen magának a leányiskolákban
használt *német* és *francia* olvasókönyveket áttalpozni —
az a legnagyobb megütközéssel fogja csodálni azt a hal-
latlan paedagogiai cinizmust, mely a leánytermészet ártatlan-
ságával mit sem törődve, a daraboknak gondatlan ösz-
szevalogatásával mintegy ezélzatosan rontani akarja a leány-
kák lelketét.

Megjegyzendő, hogy e könyvek mind családós tanárok
kezeiből kerültek ki. Már pedig ha valakinek, ugy a család-
lados tanár-embernek van alkalmasját leánygyermekneiknek
nevelése körül meggyőződést szereznie, mily ocsmány bünt
követ el az, a ki az ártatlan szívben egy előtte ismeretlen
vágyat kelt, ki az ártatlan gyermeki naivságot megrontja
disharmonicus sejtelmek fölkeltésével, melyek gyakran puszt-
ítóbbak magának a bűnnek megnevezésénél.

A katekizmust vádolják, hogy bűnöket tár fel a gyer-
meki lélek előtt. A katekizmus megnevezi ugyan a bűnt,
de oly formában, hogy a gyermek a nélkül, hogy körülmé-
nyeivel megismerkednék, a bűnt mint bűnt tanulja megutálni.

A leányiskolai olvasókönyvek meg nem nevezik a bűnt,
de kerülő utakon ráigazítják a tépelődő elmét.

Igy p. o. előttem fekszik egy polgári leányiskolák szá-
mára írt német olvasókönyv 3-ik része (1891). Hogy abban
egyetlen keresztény nőről ninesen említés téve, azt érte az
ember, mert a könyv állami leányiskolák számára készült,
de mire való volt p. o. a szép Helenáról azt írnia, „*hogy az
anya szülése előtt (38 lap) azt álmolta, hogy gyermek he-
lyett égő csóvát szült? — Heineből az a szerelmes nóta
van felvéve, melynek alapgondata teljesen érzi. „Du
bist wie eine Blume, so hold, so schön und rein.“*

Göthe Mignon-ját leányiskolában bajos elmagyarázni
midőn a költemény tartalma három fordul meg, n. m.
a) O mein Geliebter, b) mein Beschützer c) o mein Vater
lass uns ziehn! Göthe: Fischer-je sem valami ideális költe-
mény és nem 13—15 éves leányoknak való.

A női természetnek teljes félreismerésére mutat a hő-
sies és katonai olvasmányok felvétele p. o. a verbungról
szóló der Rossebändiger, die gewonnene Schlacht stb. —
De valamennyi kaszárnya-themáknak koronája az „O Strass-
burg“ című verbungós nóta, melynek utolsó sorát a ma-
mák és apuskák örömeire idézem:

Im weiten, im breiten,
Wohl draussen vor dem Feind
Wenn gleich sein schwarzbraun Mädchen
So bitter um ihn veint.“ — (101 lap.)

Egy VIII. osztálybeli gymnasista még csak megérti a
népdalt, de a 14 éves kis leányt nem a bakák, hanem egye-
dül az érdeklí, hogy *barna kis babája* volt, aki siratta.

Izlettetőül és bizonyítókéul ennyi elég! Pedig ez a könyv
még a jobbak közül való!

Természetesen e téren is, mint máshol a kritikánál
túdvösebb egy jobb, keresztény szellemben írt s a leány ter-
mészetéhez szabott könyv megszerkesztése. Csakhogy a kri-
tika sem főösleges. Hadd lássák a szülők, kik ártatlan leány-
kájuknak „magasabb nevelést“ ohajtanak adni, mit kelljen
e phrásis alatt érteniök; mily érzelmek fölkeltésével paral-
lizálják a kiküszöbölt vallásos érzelmet; mily utón-módon
nevelődnek azok a kora érett „nagyon okos“ hajadonok,
kik a morfinista Guy de Maupassant és Belot-féle regények
leplezett ezélzásait oly hamiskásan kitalálják, a kétértelmű-
ségen kaczagnak s az erősebb mondásokat meglepő ügyes-
séggel parirozzák.

Másrészt ketőztetett éberségre serkentik az efféle jelen-
ségek egyházunk öreit, kik szívüköo viselik a leánygyermek-
nek nevelését. Valóban gondviselészerü az a buzgalom,
mely a leányiskolák vezetését *apácákra* bizza. A kath. ge-
neratio életrealósága a leendő anyák jóra valóságától függ.
Éppen nem mindegy, hogy mit tanulnak és hol nevelődnek
leányaink.

Végül egy jellemző esetet, mit törtanak a más feleke-
zetűek is az u. n. magasabb kiképeztetésről? A nagykáro-
lyi zsidóközség 3000 fr. ajánlott 1892-ben az ott alakult
apáczaiskolának, ha valamennyi zsidóleány az apácza isko-
lában nevelődbetik. S a nagykárolyi eset nem egyedüli
széles e hazában.

Dr. Csirbuss Géza.

A hitehagyottak.

(Beszély.)

Prokupek Sámueltől.

(Folytatás.)

Az új pár számára brendeztet lakosztályban azalatt ön-
kivületben feküdt Adél; mellette jegyese ült, telve ezernyi
aggodalommal. A gyorsan odasietett orvosok nem voltak tisz-
tában a beteg állapotát illetőleg. A teljes önkivület és nagy
láz voltak az aggasztó jelenségek. Jeges vízborogatást alkal-
maztak fejére. El lehet képzelní Izidor fájdalmát és
kétségbeesését; oly közel állott boldogságához és e váratlan
esemény, hogy meghüsitá azt.

A robogó kocsik megállottak a palota előtt s a laka-
dalmi népség kiszállott azokból. Virginia és férje rohanva si-
ettek Adél betegágyához, még mielőtt a szerencsekivánatokat
elfogadták volna. Öket követte az öreg Geldheim nevével.
Egy pillanat alatt tisztában voltak a helyzettel: Adél komoly
betegségbe esett.

Mit tegyenek? A fényes diszteremben minden el volt
készítve a lakodalmi ünnepélyhez. A meghívottak egymás-
után gyülekeztek. Elhatározták, hogy Adél betegségét kis
rosszullétnek tüntetik fel és folytatni fogják az ünnepélyt.

A meghívottak, kivált a zsidó pénzáristokraczia mind
megjelent. Csak a keresztény meghívottak gyülekeztek lany-
hán. Többen ki is mentették magukat. De egy-egy ismert ősi
nevet viselő mégis megjelent, de hát csak olyanok, kikről

ország-világ tudta, hogy nagyon is lekütelezettjei a bankár családnak.

A termek egyikében a nászajándékok is ki vannak terítve; a vagyon és pompa ezen czifraságait sokan megbámulják. Virginia és férje fogadja a szerencsekívánatokat, ám-bár a váratlan esemény kissé megrendíti őket is.

A vendégek pedig nagyobbára Adél betegségéről sutognak. Némelyek sajnálják is, de nagyobbrészők egyed-ülően itéli meg az eseményt. Csak egy van, ki a szegény beteg iránt könyörtelen gyűlölettel viseltetik s ez az öreg Geldheimné. Csak ő érezte mintegy ösztönszerűleg, mi történt a leány belsejében. A többiek felindulásnak, a láz következményeinek jelezték, de az öreg nő érezte, hogy több ennél; az utálat, a megvetés azon lépés iránt, melyre kényszeríték volt oka. Ugyanazért járt, kelt a beteg körül, de szívében leghevesebb gyűlölettel eltelve. Hogyha lehetett volna önnönkezelével vetett volna véget a leány életének. Arezán mézes mosolylyal fogadta a vendégek szerencse kívánatait, de szívében a pokol tüze lángolt. E szegénynek ép az ő családját ban kellett, hogy megtörténjen. Mennyit küzdött a tervezete házasságok ellen! S midőn végre engedett, midőn némileg bel is nyugodt, ez a leány lábaival löki el magától a vagyont, a fejedelmi jólétet. Csak a tanulatlan nő itét helyesen, csak ő értette meg azt, mi Adél lelkében történt.

Fényesen terített asztal mellettültek a vendégek. Arany és ezüst ékszerek, válogatott csemegék és étkek alatt görnyedeztek a hosszú asztalok. Mielőtt azonban az étkezés megkezdődött volna, sok észelés és kacaj közölt megtartották az ő zsidó lakodalmi szokásokat. Az újdonsült férjnek énekelnie kellett. Ez éneklésnek czélja, hogy nejeének kegyét megnyerje. De Salomonnak nem igen volt valami kellemes hangja, sőt rikácsolása által inkább tréfás hangulatot keltett. A mennyasszony elé egy sült tyukot tettek, ebből egy darabot a főlegény mennyasszonya számára levágott s a maradékra aztán a jelenlevő vendégek férfiak és nők egyaránt rárohantak s hamarosan elkapkodták. Sőt egymás kezéből is ragadták ki a fűgébbek. Volt láрма és dévajtság elég. Erre aztán a tulajdonképeni lakoma következett.

Este a nagy teremben táncoltak is. Megkezdették a hagyományos Mizvah tánczezel. Ez abban áll, hogy a férfi vendégek rendre mind megtánczoltatják a főlegényt, hasonlóképe eselekszenek a nők a mennyasszonnyal.

A palota másik szárnyában ezalatt a beteg állapotában változás állott be. De ezen változás sem hozott sok reményt magával. A beteg szólni kezdett, de lázas beszédek hangzottak ajkáról, értelmetlen, összefüggésnélküli szavak, melyek a szegény Izidor szívét ezer kinokkal tölték el.

„Nem, ezerszer, nem!“ Kiáltott, a beteg hánykolódva ágyában és szemeit kísértetiesen meresztvén „üdvösségem árán e hitvány földi boldogságot?! Izidor, te azt nem kívánhatod tőlem, a kárhozat poklába kívánsz-e dojni engem?! Hah! Mint vigyorganak felém, mint tátong az alvilági örvény! Nem halljátok, miként üvöltönek s kiáltanak felém: te is közénk tartozol, nem szabadulsz ki körmeink közül?! Segíts! Ne hagyj én Megváltóm!“

„Csendesedj drága Adélem! Óh hallgass már el!“ esengé Izidor.

De a beteg folytatá lázas beszédét hol az irtózat kinyo-

matával arezán, hol a rémület és félelem miatt ballkan, alig susogva, mignem kimerült és halálhoz hasonló álomba merült.

A lakodalmi ünnepeknek rég vége van már, a lámpa világába a hajnal félhomálya merült. Izidor még mindig a beteg mellett ült. Az orvosok, ápolónők jöttek mentek, sutogással és intéssel rendelkezvén.

Midőn már tökéletesen világosság lett, s a lámpákat kioltották, a beteg nagyot sohajtott, felnyitá szemeit s mintegy esodálkozva körül nézett. Mintha új csetre kelt volna, kérdé: „hol vagyok, mi történt velem?“ Majd megpillantván Izidort, mosolygott feléje és megszorítá kezét.

Izidor szívét a remény tölté el, villanyszerűen s szelíd bizelgő hangon szólt: „szobádban vagy drága Adélem, Istennek hála, hogy magadhoz tértél!“

Adél csak most ébredt helyzetének öntudatára, most emlékezett vissza a történetekre. Fájdalmas vonás tünt fel arezán. „Tebát még élek?“ rebege könnyekkel szemeiben. „Ah miért is nem hagytál meghalnom, miért is ébredtem öntudatra? Milyen boldog voltam én ott!“ szólt s tuvilágifény csillogott fel szemeiben.

„Azért, hogy boldog légy, s boldogíts engem!“ susogá Izidor.

„Boldog?“ válaszolt Adél, kételkedve, tagadólag. „Boldog voltam én már odaát. Hallgass csak! Ugy jött, mintha már meghaltam volna. A világ elhomályosodott szemeim előtt, torkom összeszorult, többé nem tudtam gondolkodni. Midőn eszméletem visszatért, egy végtelen ürben éreztem magam. Fölöttem a csillagok ezrei ragyogtak, csakhogy nagyobbak, ragyogóbbak, mint itt a földön. S én haladtam egyedül e végnélküli ürben. Körülöttek árnyalakok lebbentek el s nevetem susogták. Ugy látszik, mintha ezredévig is vándoroltam volna ez ürben megállapodás nélkül, nyugalmat nem ismerve. Oly nagyon fáradt voltam, oly jól esett volna a pihenés, de valami fűzött, tovább llellem. A csillagok nagyobodtak, az égbolt mindig nagyobb nagyobb lett, midőn egy esudás fény szebb, dicsőbb az északi fénynél, de aboz leginkább hasonló, kezdett derengeni. Szellemeik miriádjai lebegtek körül a esudás fényt. Szemeim önkéntelen lezárám s midőn felnyitottam Ő állott előttem; Ő, kit majdnem megtagadtam, Ő, bi keresztfjén életét adá értemet is; Ő, kit ti tagadtak, de kit én Istenem gyanánt imádok. Ő . . .“

„Ez a nő örfjög! Ez a nő most is önkívületben beszélt!“ kiáltott fel az öreg Geldheimné, ki észrevétlenül a szobába lépett. „Ne engedd, hogy tovább szóljon!“

„És Ő“ folytatá a beteg átszellemülten, „Ő, kit megtagadni kényszerítettétek, Ő szelíden és oly szeretetteljesen szólt hozzám. Nem volt a haragos ítélő bíró, hanem a szeretett Istene. „Leányom vétkeztél, de én megbocsátottam neked!“ s én oly boldog voltam, oly vidám, oly megelégedett!“

„Miféle badarságokat beszélsz össze vissza leány!“ rivalt Adélre a vén zsidóné haragtól szikrázó szemekkel.

„Anyám!“ kiáltott fel Izidor dühtől eltelve, „távozzék innét!“

A beteg mintha kigyó szurta volna meg, a zsidónéra mereszté szemeit.

„Hah, ördögi kigyó“ kiáltott felemelkedve fekhelyén. „Lelkemet jössz elhozni, nem adom!“ s a nyakán elrejtve esüggő keresztet tartá maga elé. „Itt a pajzsom, itt az én

oltalmazóm, Megváltómnak sz. jele, kibem bizom és meg halok!*

A vén zsidónó mintha valami láthatatlan erő sújtotta volna önkéntelen hátrált.

„Anyám, távozzál innen, megölted őt“ sikoltott fel Izidor fájdalmában örvöngve, félőrülten ölelé át jegyesét, ki megtört szemekkel, vonagló ajkakkal a halál küzdelmeit állá ki.

A lakodalmi öröm és zaj hamar gyászknak adott helyet. Midőn Virginiát nővérének haláláról értesítették, szívének verése egy pillanatra megállott s midőn látta nővérét oly csendesen, átszellemült arezezal fekünni ágyában, majdnem képtelen volt elhinni, hogy nővére, ki még ezelőtt egy nappal is életerőben reményeit osztá, valóban meghalt. Az első esapás volt ez talán Virginia életében, melyet igazán megértzett. Önző természeté daczára megérezé, hiszen Adél volt az egyedüli, kit szeretett. S most elbágyá őt, itt egyedül. Vajon pótolni fogja hiányát férje, vajon nem rossz omen, Isten ujsa nyilatkozott e halálesetben?!

Mind ezen gondolatok villámsebeseen válták fel egymást agyában. Egy pillanatra megdöbben, jéghidegség fogta el ott szíve körül. De nem sokáig tartott ezen állapot, hiszen „a század gyermeke“ volt ő. Erőt vett magán. Agyvérömlés volt az oka halálának. Ebben semmi rendkívüli nincs, mindnyájunkkal megtörténhetik.

Könnyekeket is hullatott. De ezen könnyekinkább a pillanatnyi, a rendkívüli esemény által előidézett könnyek voltak s aztán mit mondott volna a világ, ha nem mutatott volna fájdalmat?!

Mit szenvedett ellenben Izidor? Életének reménye, gyönyörűsége, kit szívének egész hevével szeretett, kinek oldalán egy hosszú élet boldogságát remélte átélni, hagyá el őt. Kétségbeesésében önmagát marezangolta. A kis arany keresztteeskét, mely a haldoklóknak utolsó vigasza volt, elhidegült kezeiből kivette és magánál elrejté.

A vén Geldheimot és feleségét ez esemény nem hatotta meg mélyebben, csak annyiban, mennyiben féltették Izidort a csapás következményeitől. Rájuk nézve a két nővér ugyis csak betolakodott idegen volt, de mivel az elhunyt a Geldheim nevet vala viselő, a világ előtt gyászt öltöztek és elhatározták, hogy fényesen fogják eltemettetni.

Eljőttek a Chubbora Kedesach tagjai a halotthoz. E sz. társaság a temetéseket szokta rendezni. Megmosták a testet, tojás fehérével bekenték fejét és arczát, elvégezték a t bhillal öntést, feladták a halottra a drága fehér selyem menyasszonyi köntöst. Csipkék, a legdrágábbak közé burkolták.

Aztán óriási közönség jelenlétében temették el a temetőben levő halottas házból. A drága koporsót saját karjaikon vitték a zsidó colonia legelőkelőbb tagjai. A koporsó után egyedül Izidor lépdelt, utánna a többi férfi rokonok s ezek után Virginia a nőkkel.

A sir mellett a legfőbb rabbi tartott beszédet. Ennek végeztével a halottat borító fátyolt szétszaggatták, hogy még egyszer láthassák az elhunyt kedvest. Izidor sirni nem tudott, néma fájdalommal adott buesusókot az oly érzéketlenül ott fekvő arának s észrevétlenül koporsójába csuszattatta a kis arany keresztteeskét.

Jól tudta ő, hogy Adél mint keresztény hitvalló halt meg. Ha a halott beszélni lett volna képes, mint üzte volna el sir-

jától az egész zsidó társaságot. De így hidegen, érzéketlenül engedé, hogy eltemessék azon vallás szertartásai szerint, melyet utált.

Most az egész gyülekezet hétszer körüljárta a sirt; a halott száját, szeméit cserépdarabokkal befödik, kezébe favillácskát adnak. Cserépdarabokat szeméire, hogy ne lássa többé az emberek gonoszságát, kik ellene vétettek s kiknek megbocsátott, szájára, hogy Isten előtt ne feccseghessen azokról. Villát kezeibe, hogy ellenségein boszut állhasson. Feje alá fehér, puha földdel telt párnát helyeznek, aztán puha földdel befödik; minden jelenlevő három ásónyi földet hány a koporsóra. Most vigasztalni kezdik a gyászolókat. Kimentetnek mindenki száraz füvet dob a háta mögé s a kapunál egy kannából kezeiket megmossák.

A gyászolók hazaérkezvén lehovzák lábbelijöket, párnákat helyeznek a földre s arra ülnek. Meggyújtják a gyertyákat, melyeknek 7 napig folyvást égniök kell. Egy pohár vizet is tesznek az égő gyertyák mellé, s törölközőt, hogy a halál angyala kardját, melyet a halott megöletése alkalmával bevérrezett, lemoshassa s megtörölhesse. Az egész házban és a szomszédságban található vizeket mind kiöntetik, mert a halál angyala azokat bemocskolhatta.

Mivel a gyászoló családnak nem szabad otthonn az első ételt elkészítenie, a szomszédok és rokonok küldenek tojást és lencsét, többnyire jelképezvén ez étkek azt, hogy miként a tojás és lencse alakja kerek, úgy járja körül a halál angyala az embert.

A gyászolónak egész héten nem szabad másból, mint a földön ülnie: lábbelit sem szabad felhuznia; nem szabad magát megmosnia, csak Jób és Jeremiás könyveit olvashatja, üdvözölnie senkit sem szabad, annál kevésbé rendes üzleteit folytatnia. Még fehéreneműt sem változtathat. A zsinagógában külön helye van s a Talliszon a fejet fedő részt fekete fátyollal kell befödnie.

(Folyt köv.)

A bányavidéki róm. kath. esp. kerület plebáiainak rövid története.

Irja: Kovács Gyárfás.

II. RÉSZ.

A) *Nagyág*. 7. Irodalmi élet. — Az irodalmi élet-ről akarva írni, előre kell boesátnom, hogy minden papnak, akarva, nem akarva, állása és hivatásánál fogva, bizonyos irodalmi munkásságot kell kifejtetni; mert pld. az egyházi beszédekre való készülés, azok kidolgozása, nem bizonyos irodalmi munkásság és készütséget feltételez-e? S egy jól szerkesztett beszéd nem irodalmi productum-e? Ily szempontból minden papnak bizonyos hivatásszerű irodalmi színvonalon kell állnia.

De eltekintve ezen általánosságoktól, Nagyág specialiter is tüntet fel valódi irodalmi színvonalon álló egyházi férfiakat — Lamasch József és Kovács Antal személyeikben.

Lamasch — mint a Domus historia I. k. 26 ik lapján mondja — leírta a Hóra-lázadás történelmét, mely fájdalom, nem található meg, mert épen az általa hivatolt lapok hiányzanak a Házttörténelemből.

Lamasch foglalkozott az alkalmi német költészettel is. Emellett tanuskodnak azon üdvözlő versei, melyeket ünne-

pélyesebb alkalmakra — püspöklátogatás — készített, s melyek közül egy kar ének Batthyáni Ignác 1797. évi bérmautja alkalmából, be is van vezetve a Háztörténelemb. (p. 131.)

Nagy mestere volt a khronistikonok irásának is.

Plebánossága alatt (1784—1800) nem történt Nagyágon nevezetesebb esemény, melyet ő latin chronosticonjaival meg nem örökített volna. Az iskolát, papilakot s az akkori főbb bányahivatali helyiségeket mind ellátta ily chronograficus feliratokkal. (Diarium p. 52, 53, 54, 130—131.)

Az ünnepélyességek leírását nemesak a Diariumban örökíti meg, hanem még a „Magyar Hírmondó.“ban is megemlékszik azokról. Ezt mondja legalább a Diarium 130-ik lapján.

Irállya eleven és az ünnepélyekhez méltán — ékes. — Chronogramjai elmések, költészete pedig magasztos, mint maga az ünnepély, melyről szól az ének. Legkiválóbb Cantilenája, melyet Batthyáni Ignác püspöknek 1797. évi bérmautjára írt. (Diarium p. 130.)

Ha irodalmi hagyatéka maradt, ez Brassóban keresendő, mert itt halt el 1835-ik évben. — Az többet tudna beszélni irodalmi munkásságáról.

Rövid életrajzát már közöltem a 3. plebánosok pont alatt.

Lamach után még Kovács Antal bir irodalmi névvel. Jeles egyházi szónok és író, kinek munkásságáról méltánylólág emlékszik meg a „Magyar írók életrajgyűjteménye“ (I. k. 1856. Budapest.) Azért én a Kovács Miklós féle püspöklátogatási okmány alapján (1830. p. 50—52.) csak rövid életrajzát adom.

Kovács Antal felvalvi nemes ivadék. 1791-ben született. Károlyfehérvárrt „cum calculo Eminentiae“ — elvégezvén gimn. tanulmányait, — 1807-ben a káptalan által a papnövendékek közé felvétetik és Szereday András bőkezűsége Nagyszombatba küldi a bölesészeti tanulmányok hallgatása végett. Innen a francia háború dühöngése folytán — 1809-ben — az első évi hittani ismeretek megszerzésére le jő Károlyfehérvárra. Majd pedig a következő 3 évre ismét visszatér Nagyszombatba, hol „cum eminentia“ fejezte be tanulmányait. Már növendékpap korában a „ductor, praefectus cantus et ceremoniarum“ bizalmi állásokat töltötte be. 1813—14. isk. évben a grammatika- és syntaxis-osztályokat tanítja Károlyfehérvárrt és dispensáció mellett 1814-ben október havában, felszenteltetik s Mártonfy József szertartóul udvarába viszi. Elhalálozván nevezett főpap, 1815-ben néhány hónapig püspök-helynöki titkár lesz. Majd a felajánlott theologiai tanszéket feleseréli nevelősködéssel a Bethlen fiak mellett. Kilenc év alatt 1824-ben befejezván a grófi fiuk nevelését, zalatui káplánná nevezetik, honnan két év lefolyása után Szebenbe megy tanárnak. Innen 1828 ik évben a nagyági plebánia élére kerül, investáltatva június 20-án. Eddig a Decr. Can. Vis. okmány. Beke papnevelde története szerint aztán 34. isk. felügyelő, 35. brassói pleb. esp. decán, szentszéki ülnök, 40. apát, 47. kir. tanácsos és gimn. igazgató. † 1857. decz. 9-én.

A Decr. Can. Vis. szerint beszélt: a magyar, latin, oláh, német, francia és olasz nyelveket; értette a szláv nyelvet is. Könyvtára pedig a theologiai, szónoklati, klassikai,

nyelvészeti stb. művek legkiválóbb darabjait foglalta magában.

Utólag megjegyzem, hogy az 1848—49. évi két pártra (liberalis és conservatív) — oszolt erdélymegyei papságnál ez utóbbi iránynak volt egyik kiválóbb vezérfia — Bardócz János és Keresztes Mártonékkal szemben.

8. *A nagyági könyv- és levéltárrol* kevés megjegyezni való van. Az előbbi tartalmaz hit-, erkölcs-, egyházjogtani, történelmi s néhány szépirodalmi művet, jobbra olyanokat, melyek a papi hivatás betöltésének szükséges eszközeit képezik. A könyvtár nagyobb részének alapját az ott 1828. évben elhalt Dürr József hagyatéka képezi.

A levéltár a currens hivatalos ügyekkel foglalalkozik; de a protocollumok és a püspöklátogatási okmányok nagy történelmi becsesel bírnak. Ezek közül legkiválóbb a Lamach által megkezdett s Dürr, Kovács stb. által folytatott „Diarium.“

9. *Nevesebb szülöttek.* Ha a plebánia multjának történelmét tekintjük, ennek lapjain Nagyágról kevés olyan nevet találunk feljegyezve, melynek viselői a plebániának akár külső, akár belső életére olyan nyomatókosabb befolyással lettek volna, hogy Klio róluk ízetesebben megemlékezheték.

De ha a jelen életkönyvét vizsgáljuk, feltaláljuk benne jegyezve nevét egy olyan egyháznagynak, ki mint Nagyág magas fekvésével talán az összes erdélyi plebániák felé emelkedik: úgy ezen egyháznagy is nevének és magas állásának fényével hasonlóan ragyog nemesak Nagyág, hanem az egész erdélyegyházmegye égboltozatán. Ertem egyházmegyéjét jelenleg bölesen kormányzó főpásztort — Lönhart Ferencz öngyméltóságát, Nagyágnak szülöttét, kit bár Nagyág vallja magáénak, de azért mindnyájunk büszkesége, mert mindnyájunk püspöke.

Tudom, ismerem a főpásztor azon szerénységét, mely nevének és magas állásának nimbuszát a feltűnés, vagy feltűntetés minden mellőzésével, a szelid alázatosság mezeje kivanja rejtteni: de mert a történelmi hűség megköveteli olyanok elétársát is, melyek elől a szerénység félre vonul; azért áldásos életének főbb mozzanatai és életadatairól bátorokodom itt röviden megemlékezni.

A főpásztor 1819 ik évben született. Születési adatai ezek:

Baptisans: Adm. rev. D. Josephus Dürr. parochus.

Annus, dies, mensis nativitatis: 1819, 3-a Octobris.

„ „ „ collati baptismi „ „ „

Domicilium: Nagyág.

Baptisatus: Franciscus.

Parentes: Dominus Ignatius Lönhart lut. et Clara uxor.

Patrini: Dominus Joannes Galler hutmannus et Margaretha uxor.

A többi életadatok rövidletét az 1882 év szeptember 17-én az erdélyi püspöki székbe való ünnepélyes beiktatáskor tartott „Főpásztori szószalban“ maga a kegyes főpásztor következőkben beszéli el:

„Mint bányász szüléknek kora árvaságra jutott gyermekén beteljesült Istennek a szentírásban tett ígérete: „az árvának én leszek segítője“; mert áldott jölelkü jöltevőket támasztott számomra. kiknek szives pártfogása lehetővé tette

hogy tanulmányaim betejézése után, lelkemnek folytonosan táplált vágyát; Istennek és édes házának, mint áldozó pap szolgálni, teljesülve láthassam.

A papi pályán Isten nagy kegyelme által azon kitűnő kedvezésben részesültem, hogy nagynevű püspök elődeim Kovács Miklós és Haynald Lajos közvetlen körében, azoknak az egyház és haza javára erős lélekkel folytatott böles és ernyedetlen munkásságában mint írnok, titkár, irodaigazgató és oldal melletti kanonok teljesen husz éven át teljesített szolgálatom által résztvehessek.

Isten kegyelmének köszönhetem a szerencsét is, hogy Kolozsvárt, az erdélyi püspöki megye legnagyobb plebániájában a kedves katolikus hívek szolgálatára tíz és fél évet szentelhettem, munkálkodva az isteni kegyelemmel, mely bennem üres nem vala.

És az ntainkat csodálatosan vezető isteni Gondviselésnek tulajdonítom, hogy a kolozsvári plebánia kedves köréből, hol életem végéig lelkészkedni óhajtottam volna, Fogarasy Mihály jóemlékű püspökünk által a nagyréposti díszes állásra behívtam, oldala mellett mint püspöki helynök, majd mint felszentelt segédpüspök szolgáltam, halála után pedig hetedik napon, püspökutódjává kineveztettem.

Erdélyi püspöksége történetét megírni, jó cselekedeteit elszámolni: avatottabb tollra vár.

Itt csak egy idézetre támaszkodom: „az árvának én leszek a segítője.“ — Már pedig kik voltak nagyobb árvák, mint azon papok, kik 1888. május 10-én és 1890. évi 950. sz. alatt kibocsátott körrendeletei előtt még a mindennapi megszerzésével is küzdöttek? De ezen rendeletek kibocsátása után Erdélyegyházmegyének 62 lelkésze élvezi az azok értelmében nyújtott segílyt és ebben a Congrua végleges rendezéséig is a ezen valósalúhoz közeledni látja azon óhaját: a mi, mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma . . .

Ezen körrendeletek tanúsága szerint Erdély minden püspökei közül Lónhart Ferencz püspök vala első, ki az óhaját — szegény papok anyagi viszonyain segíteni megtestesíté jótékonyágával, melyre azért ezen esperesi kerületből is hálával gondol: az offenbányai, topánfalvi, verespanaki, hunyadboicejai és a esertés- hondoli lelkész.

Jótékonyágai közül ezen egyetlen tény is elegendő, hogy mint egyik nagynevű elődje — Batthyáni Ignác saját neve elé írta: a „verus pater“- ténynek megfelelő czimvel adózzék hálánk Lónhart Ferencz püspökünknek, kit egyházunk és hazánk javára a jó Isten még sokáig éltesse!

(Folyt. köv.)

Kisebb közlemények.

— **Néhány fontos határozat** az egyházipolitikai helyzet, az erdély megyei papi- és kántortanítói nyugdíjakra vonatkozólag.

(Kivonat a gyergyói papság koronagyűlési jegyzőkönyvéből.)

A gyergyói esperesi kerület papsága f. évi 1892. november hó 16-án tartotta meg őszi koronagyűlését, melyben az elnököl főesperes főtisztelendő és nagyságos Both Ferencz t. kanonok ur tekintettel a Magyarországon jelenleg uralkodó egyházipolitikai helyzetre a következőleg nyilatkozott:

„Kedves Paptársak! Mindig örvendett lelkeim, midőn szerencsém lett kedves paptársaimmal találkoznom; de ma különösen örvendek, hogy szerencsém van kedves paptársaimat üdvözölhetni, nemcsak azért, mert az egykori öreg plebános: „testvéreimet látni óhajtottam csupán a testvériség miatt“, hanem azért is, mert „megnehezülvén az idők járása felettünk“ a találkozásra, a kölcsönös bátorításra ma nagyobb szükségünk van, mint bármikor.

Ez év nagyon gazdag volt oly eseményekben, melyek miatt elismeri és átérzi Magyarország herezegprimása is, „hogy nehéz időket élünk.“

A protestantizmus nem érte be azzal, hogy három éven át denuntiánsokká aljasodott, pásztorai által vádaskodott a kath. papság ellen, azt börtönre huzoltatván és bírságotlatván, hanem országos telvonulásával a zászlóbontásra egy komolyan inszenzirozott gyűlést rendezett Komárom várában, melyen Pap Gábor superintendens keményen megleckézteti Vaszary Kolozs herezegprimást, a püspöki kart és az alsó papságot.

Pap Gábor superintendens uramnak arzátlan, tisztességtelen kifakadásaitól undorral fordulunk el, és tiltakozunk az ilyen és hasonló támadások ellen Ezen tiltakozásunknak pedig az által akarunk nyomatékot adni, hogy kijelentjük, miszerint hitelveinkért a legszorosabban egyesülve főpásztorainkkal minden törvényes eszközzel küzdeni fogunk.

A főesperes urnak ezen nyilatkozatát a papság lelkesült helyesléssel fogadván, annak alapján elhatározta, hogy:

A nyilvánosság terén tiltakozik a magy. kath. clerus és egyházzal szemben Komáromban rendezett méltatlan és tisztességtelen támadás ellen; püspök Urunk ő Exceellenziájára iránt jegyzőkönyvileg fejezi ki fűni mély hódolatát, ezen válságos időben iránta különösen táplált feltétlen bizalmát, és igéri, hogy vele, mint Főpásztorával legszorosabban egyesülve szent jogaiért és igazságaiért minden törvényes eszközzel küzdeni meg nem szűnik.

Az egyházipolitikai helyzet a gyűlés folyamán újból szóba hozatván miután a 49,151 katolikus lakosság élén álló polgári házasság behozatala egyik képviselőnek ismerete, hogy vajjon az új kormány programjába felvett vallási kérdésekben országgyűlési képviselőink mily álláspontot foglalnak el? — határozatott, hogy: ugy Dr Tódor József kanonok, mint Mikó Árpád képviselő urak kéressenek fel, miszerint a helyzetről és saját állásfoglalásukról nekünk tájékoztatást nyújtsanak; annál is inkább, mivel nevezetesen a polgári házasság behozatala egyik képviselőnek sem léven programjába felvéve, a választó polgárok jogai megsértésének tekintendők, ha megkérdetetésünk nélkül, ilyen hitelveinkbe ütköző kérdésben az országgyűlés „rölk és nélkülünk“ törvényt akarna alkotni, s képviselőink abban a kormányt támogatnak.

Az egyházipolitikai helyzetről a gyűlés áttért az erdélyegyházmegyei róm. kath. papi nyugdíj alap és nyugdíjaztatás kérdésének fejtegetésére, s a következőleg határozott: a

papság részint saját kezdeményezéséből, részint más esperesi kerületeknek, s nevezetesen az alsziki papságnak idei június hó 11-én 234 esp. szám alatt kelt felhívására foglalkozott a papi nyugdíj ügyével és a maga részéről is kifejté a nyugdíj alapszabályok életbe léptetésének égetően szükséges voltát. Készséggel esatlakozik más paptestvérek mozgalmához, s kéri püspök Urunk ő Excellenciáját, hogy kegyeskedjék a már régen készen lévő alapszabály tervezetel megvitatás és elfogadás végett egy megyei papi gyűlés elébe terjeszteni. Ezen gyűlésre minden esperesi kerület, a főesperesen kívül, küldetne két képviselőt; a gyűlés pedig összejöhethetne vagy a Statusgyűlés alkalmával, vagy más alkalmas időben. Kívánatos volna azonban, hogy a gyűlés előtt a papság és képviselőik tájékoztatása végett a nyugdíjalap jelenlegi állapotáról egy kimutatás becsatlassék ki.

Az iskolák állapotáról, a lelkészek, mint iskola igazgatók jelentést tévén, örvendetes tudomásul vétetett:

1. hogy az iskolák telve vannak, s a tanítás minden községben akadály nélkül foly;

2. hogy Alfaluban és Tekerőpatakon egy-egy új tanítói állomás szerveztetett;

3. hogy Alfaluban három tanítónak fizetése 400 frtra felemeltetett;

4. hogy Gyergyó Szt.-Miklóson az irgalmas nővérek vezetése alatt álló „Fogarassy leánynevelde“ egy 4400 frtos épülettel, melynek építéséhez püspök Urunk ő Nagyméltósága is 1000 frtot ajándékozott, kibővítettet, s ugyan ezen intézetben nyilvánossági joggal felruhított négy osztály u polgári leányiskola állíttatott, s végül, hogy szintén Gyergyó-Szt.-Miklóson a patronus község képviselő testülete 5 elemi iskolai tanítónak fizetését 5—5 öl lágý tüzi fával és 50—50 fittal állandóan felemelte.

Szóba hozatott azon körülmény, hogy az új tanítói nyugdíj törvény életbe léptével, több kántortanító, kik; már 30—40 évig tanítottak nyugdíjaztatni akarják magukat, de míg munkaidejük csak 1870-től számítatik, adig a közoktatásügyi miniszter ur ő Excellenciája a kiszolgáltató nyugdíj összeg alapjának, az egész kántortanítói fizetést nem fogadja el, s így a nyugdíjazandó csak igen csekély összegre számíthat; mihez még azon szerenésétlenség is járul, hogy bir szerint püspök Ur ő Excellenciája környezetében azon véleményben vannak, miszerint a ki mint tanító nyugdíjaztatik, annak a kántori teendők végzéséről is le kell mondania, ha ezen utóbbi térer még szolgálhatna is.

A gyűlés megállapodott abban, hogy a miniszter ő Excellenciájának azon eljárása, miszerint a kántortanítói fizetést csak részben veszi a nyugdíj alapjául, sérelmes. Sérelmes azért, mert régi Statutumaink (milyen az 1822-beli is) melyek a kir. kormányzók által elismertettek, a kántortanítótól nem választották el, hanem szólnak: „Ludi magister“ ekről, „ludi rectorok“ ról, kiknek jövedelmét ugyanazon kepe képezte, melyből a kántortanítók most élnek. „Docens ubique vi officii, quin distinctam remunerationem ideo desiderare possit, est Cantor.“ V. ő. Statuta Al. dioec. Transsylv. pag. 140. Ha tebát a fizetés egy és ugyanaz, akkor a kántortanító is egy és ugyanaz, kit 40—50 évi hü szolgálata után jól megérdemlett nyugdíj illetékéből mély ugy is csak fele a rendes nyugdíjnak, nem lehet kiszorítani.

Ezen sérelemnek orvosoltatását a papság kötelességének ismeri.

Továbbá az öregebb kántortanítók nyugdíjaztatása nem sokára napirendre jöven, gondoskodni kellene olyan átméleti intézkedésről, hogy abból mind az iskolának, mind a templomnak haszna legyen, s azon kívül a szegény öreg nyugdíjazandó is, ki még mint kántor szolgálbat egyszerűen ne dobassék el. Ez pedig a jövedelmesebb megyékben ugy lenne kívánatos, hogy az olyan kántortanítók, kik már negyven évig tanítottak, vagy akik valamely testi fogyatkozásuk miatt sikeresen többé nem taníthatnak, de a kántori teendők végzésére még képesek, nyugdíjaztassanak; helyükbe pedig választassék egy coadjutor kántortanító utódi joggal, ki 400—500 frt fizetését vegye a kántortanítói javadalomból, ugy azonban, hogy a nyugdíjazott kántor, nyugdíja mellett élvezhesse a 400 frton felüli jövedelmet, s ezért köteles legyen a kántori teendőket mig bírja végezni. Mikor az így nyugdíjazott kántortanító meghal vagy teljesen szolgálatképtelenné válik, akkor a coadjutor kántortanító újabb választás nélkül helyébe lépne, s annak idején ő már a nyugdíj, mint kántortanító egész fizetése után élvezné. Így az iskolában rendes tanítás lenne, az egyházi szertartások végzésében hiány nem lenne, s a kántortanító, ki eddig 600 800 frt. jövedelmet élvezett, öregségére 120—130 frt nyugdíjjal nem dobatnák oda a nyomornak. Ajánljuk ezen szerény véleményünknek felsőbb helyen való figyelembe vételét.

Közl: Ferenczi Károly esperesköri jegyző

NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Kegyelmes püspök Urunk** irodalmi társulatunknak 400 frtot méltóztatott — ez előbbeni években gyakorolt szokásos jótékonyágához hiven adományozni. Isten fizesse!

— **A karácsonyi szt. napok** az egyházunkat jellemző s a felekezeteiket mint egyáltalán mindenben, ugy ezen tekintetben is messze túlhaladó kegyelettel és fényfeléltettek meg a püspöki székhelyen is. A kis Jézus megjelent, áldást bintett szerteszét, jóságot gyakorolt mindenfelé. A püspöki palota dísztermében 3 nagy és 3 kis feldíszített és tündéri fényben ragyogó karácsonyfa volt telállítva — a szegények részére, még pedig a szegény gyerekek részére, hiszen ők a kis Jézusnak kedveltjei. Ugy d. u. 5 1/2 óra körül több mint 50 leányka lépett a díszterembe, hol kegyelmes főpásztorunk unokanővére Lönhart Mária ő nagysága, Lönhart Nándor s az udvari papság várta, fogadta s szép rendbe állította fel őket. Nehány percz múlva megjelent ő Excellenciája is, ki — hírlapírói stílussal élve — cerelet tartott az apró népséggel. Mindenikhez volt egy-egy kérdése, nyájas megjegyzése, atyai buzdítása. Miután a leánykák ő Excellenciája felszólítására szépen feleltek, imádkoztak s egy karácsonyi éneket elénekeltek, vette kezdetét az ajándékok szétoztása. Nem nyafogó babukat, haszontalan divatezikeket, hanem jó és szép ruhának való posztót, vásznót, kötényt, kendőt stb. kaptak a gyerekek. Sok alig bírta vinni. Hogy azonban az „utile“ mellett ott legyen a

„dulce“ is, volt kalács, dió, pogácsa, meg ki tudja mi mind. A mi a 3 nagy karácsonyfát ékíté, az mind az apró jószágok zsebébe vándorolt, kik aztán kissé nagyobb zéjjal — örömeiket nem lehet vala fékezni és hálás szívvvel hagyták oda a jótékonyaság emez ősi helyét. Az éjféli, ugy szintén az első és másod napi szt. misét nsgos Bálint Károly apát kanonok ur végezte. Első napján nsgos Imets F. Jákó kanonok-plebános, másod napján pedig Forster János püsp. szertartó szónokoltak a nálok otthonos zélussal és elokven-
cziaival. Dicsérettel kell végül megemlékeznünk papnövendé-
keikről, kik Németh Gyula székesegyh. káplán és papnev.
 énektanár szakavatott vezetése mellett gyönyörű énekeikkel
 emelték és fokozták a nem épen nagy számban egybesereg
 lett közönség áhítatos buzgalmat.

— **Füni hódolattal** vettük kegyelmes főpásztorunk-
 nak ez évi VI. körlevelét. Első sorban szentséges Atyánk-
 nak jubileumáról emlékezik meg; hathatos szavakban buzdít
 a zarándoklaton való részvételre, melyen Ő Excellenciája
 személyesen részt nem vehet, mivel „Isten végtelen irgalma
 az aggkor gyeengeségén kívül súlyos betegséggel látogatta
 meg,“ felhív a szeretet fillérek gyűjtésére s végül elrendeli,
 hogy ezen Péterfillérek 1893 január 31-ig a püspöki biva-
 talhoz beszozáltattassanak, 1893 február 18-án este a tem-
 plomok összes harangjai egy órán át szóljanak s 19-én min-
 den templomban ünnepélyes hálaadó szt. mise tartassék
 Ajánlja továbbá a lyoni bitterjesztő társulatnak a nép kö-
 zött való terjesztését és annak szent céljai előmozdítása
 szempontjából alamizsnák gyűjtését. Közli az E. A. R. S.
 Congregatiójának a szerzetesek egyszerű és ünnepélyes fo-
 gadalmára vonatkozó legújabb decretumát. Pályázatot hirde-
 1893 évi február hó 10-ig terjedő határidővel az abrubá-
 nyai r. L. lelkési állomásra. Továbbá közli a vallás és köz-
 oktatásügyi m. kir. ministernek a telekkönyvi betétek szer-
 kesztéséhez szükséges anyakönyvi kivonatok, családi ér-
 tesítők és lelkési bizonyítványok bélyegmentes kiállítása,
 a 3, 4 és 5 éves óvoda köteles és 6—14 éves tanköteles
 gyermekek összeírása, az iskoláknak járvány esetén való
 bezáratása tárgyában kiadott rendeleteit. Végül a jó egészség
 naptára, Kraffsky J., Kisdedővás és Fröbel nevelési rendszere,
 Rudnay A. „Vasárnapi hiteltemzések“; Hegedüs J. „A róm. kath.
 egyházi szertartás kézikönyve“, a pécsi sz. Pál társulat által ma-
 gyarra fordított Haberl-féle „Magister Choralist“, Dr. Markó L.
 kolera és védekezésünk“ és Kozáry Gy. „korunk bölcselete“
 cz. műveket ajánlja a papság figyelmébe. Legvégül minden
 elkész köteletségévé teszi, hogy 1882—1892 közt elhunyt
 Darvas Láng József színész elhalálozási adatait kutassák ki
 s a feltaláló lelkész arról haladéktalanul jelentést tegyen.

— **Személyzeti.** Balogh József volt segesvári ká-
 plán Mórós-Vásárhelyre neveztetett ki gymi. tanárnak, helyé-
 be pedig Karácsonyi József k. szt. léleki káplán küldetett
 Segesvárra.

— **Nyilvános köszönet és hála.** Nagyméltóságú
 püspök Urunk angyallelke sugallatát követve ez évben sem
 feledkezett meg a nagyszabeni kir. kath. Terézvárház nő-

véndékeiről s karácsony ajándékokra harmincz frtot küldött
 Midőn ezen atyai jóságért a növendékek nevében hálás kö-
 szönetünket tolmácsoljuk, kérjük imáinkban a jó Istent, hogy
 Ő Nagyméltóságát, az árvák kegyes atyját mindnyájunknak
 örömeire és boldogítására sokáig éltesse! A kir. kath. Terézár-
 vaház előljárósága.

— **Hálafillérek.** Müller János boiczai lelkész 3
 frtot és Kacza István 1 frtot küldöttek a papnevelde-
 folyosójának díszítése céljából szerzendő szt. képekre ft.
 Steinicz E. spiritalis ur kezéchez. Vivant et sequentes!

— **A Hiszekegy a protestánsoknál** Németország-
 ban, mint már említettük ta tárgya lett. Eleinte a hívő, ortho-
 dox protestánsok feljajdulnak Harnack berlíni theol. profesz-
 szor istenkáromló hitelenségén, azután az „Evangel. Oberkir-
 chenrath“ össze isült, hogy majd egy czirkularban elveri a port
 Harnack felett s megvigasztalja a megbotránkozott hívő lutheranu-
 sokat. Ez a cirku'are nov. 24-iki kelettel meg is jelent, de jme, mi
 van benne? Dezuaválják a superintendens urak Harnackot,
 sajnálkozásukat fejezik kitanitmányra felett, elmondják, hogy
 az apostoli hitvallás kincse a kultusznak; ámdé azt is mond-
 ják, hogy ők sem csinálnak a symbolum minden egyes
 mondatából merev dogmát (starres Lehrsageszt)! No hiszen
 megadták neki! Hát nem áll az egész symbolum egyes mon-
 datokból, melyek minderyikének megvan a maga értelme?
 S ha az egyik protestáns az egyik „egyes mondatot,“ a má-
 sikk a másikat veti el, mi marad majd meg a symbolumból?
 Ime a „szabad vizsgálódás“ szépséges eredménye. Harnack
 jóízűt nevetel a markába, mikor a nagyra felfújt szappan
 buborék ily nyomorult szétpattanását szemléli. Risum tene
 tis! (M. S.)

— **Pályázati hirdetésny.** A katonai róm. kath.
 kántortanítói állomásra ezennel pályázat hirdettetik. Évi ja-
 vadalma következő: I. késpzépénz 260 frt 30 kr; II. 8 hold
 900□-öl szántó évi jüvedelme 40 frt; III. Lakás: két szoba,
 konyha, pinc.e, gazdasági épületek. — Kötelessége: a kán-
 torti és tanítói teendőken kívül a hétköznapi istentiszteletre
 való, ugyszintén a reggeli, déli s esteli harangozásról gondos-
 kodni. Pályázni kívánók kántortanítói oklevéllel, keresztle-
 véll s netáni eddigi szolgálatukat igazoló bizonyítványok-
 kal felszerelt foytamodvényaikat alattirt főesperesi hivatal-
 hoz ezimezve jövő 1892 évi január hó 15-ig adhatják be.
 Kolozsvárt, 1892. decz. 12-én. Bíró Béla, apát-kanonok ple-
 bános, kolozsdobokai főesperes.

— **Pályázati hirdetésny.** A györgyfalvi róm.
 kath. kántortanítói állásra ezennel pályázat hirdettetik. Évi
 javadalma: a) késpzépénzben 194 frt 30 kr; b) stólaból 4 frt;
 c) földbirtokból 6 frt; összesen 204 frt 30 kr. — Pályázni
 kívánók kántortanítói oklevéllel, keresztlevéll s esetleg
 eddigi szolgálatukat igazoló bizonyítványokkal felszerelt foyla-
 modvényukat jövő 1893. évi január hó 30-ig alattirt főesper-
 esi hivatalhoz nyujthatják be. — Kolozsvárt, 1892. decz.
 12-én, Bíró Béla apát-kanonok-plebános, kolozsdobokai fő-
 esperes.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: ZLAMAL AGOST.
 Szerkesztőtársak: BALINTH GYÖRGY, Dr. CSERNI BELA, FEJÉR GERŐ, FORSTER JANOS.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.